

## СТАНОВИЩЕ

От проф. д-р Васил Николов Янков, Бургаски свободен университет, Образователна програма „Счетоводство и финанси“, професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“.

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“ по професионално направление 3.8. Икономика, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ към катедра „Счетоводна отчетност“, Финансово-счетоводен факултет, Икономически университет - Варна.

Автор на дисертационния труд: Илиян Димитров Диимитров, докторант в редовна докторантура по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“ към катедра „Счетоводна отчетност“ при Икономически университет - Варна. Докторантът е отчислен с право на защита със заповед № РД 17-454 от 14.02.2019 година. Докторантът има придобита магистърска степен по „Счетоводна отчетност“ от Икономически университет - Варна.

Тема на дисертационния труд: „Проблеми на управленското и финансовото счетоводство при приложението на ERP системи“.

Научен ръководител: доц. д-р Анита Атанасова

Основание за представяне на становището: участие в състава на Научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № РД 06-2776 от 15.10.2020 г. на Ректора на Икономически университет - Варна, Протокол № 1 от 24.09.2020 г. на катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ - Варна и Протокол № 7 от 08.10.2020 г. на Финансово-счетоводния факултет на ИУ- Варна.

### Обща характеристика на дисертационния труд

Уважаеми членове на Научното жури,

Дисертационният труд на тема „Проблеми на управленското и финансовото счетоводство при приложението на ERP системи“, представен от докторанта, е посветен на значим за теорията и практиката проблем. Разработен в обем от 275 страници, структуриран, както следва: въведение, три глави и заключение, списък на използвана литература и приложения. Посочената литература обхваща общо 314 заглавия, от които 18 на български език и 172 на чужд език, 5 нормативни документа, 84 интернет източника, 35 учебни плана и учебни програми на повече от 20 висши учебни заведения, всичките пряко свързани с темата. Определено са изследвани достатъчен брой източници, при това коректно използвани в изложението по темата. Отделно са представени 8 таблици и 38 фигури. Неразделна част от дисертационния

труд са 10 приложения в обем от 30 страници, всичките са свързани с изследваните проблеми.

Без съмнение така формулираната тема е актуална, интересна от изследователска гледна точка и дисертабилна, с подчертана научно-теоретична и практическа приложимост. Позитивно трябва да се оцени и структурата на разработката, която дава възможност на докторанта за по-пълно и отчетливо разкриване на същността и съдържанието на избраната тема, а също и компетентността на докторанта в научната област.

Внимателният прочит на дисертационния труд показва, че докторантът има широки и задълбочени познания по изследваната проблематика, а също и способност да обобщава и систематизира информация. Запознат е в дълбочина с основните нормативни и поднормативни документи, регламентиращи приложението на ERP системите, а също и с необходимата методология на изследване на основните проблемни области, пред които в съвременните условия са изправени финансовото и управленското счетоводство, свързани с приложението на тези системи.

Видно от представените научни публикации изследователският интерес на докторанта е насочен изцяло към ERP системите, в т.ч. към търсене на проблемните области при приложението им от гледна точка на управленското и финансовото счетоводство. Във връзка с темата на дисертационния труд има четири публикации: *един доклад*, представен на Международна научна конференция (2017 г.), *две научни статии* и *една студия*.

Докторантът си поставя за основна цел в дисертационния труд *„да се изследват проблемите, пред които са изправени управленското и финансовото счетоводство при приложението на ERP системи и да се очертаят насоки за преодоляване на идентифицираните проблеми“*. За нейното постигане авторът определя да бъдат решени пет основни задачи:

1. Да се идентифицират съвременните схващания за ERP системите и впоследствие да се установи наличието на припокриващите се черти между ERP системите, управленското и финансовото счетоводство във връзка с проследяването на бизнес дейностите в предприятията.
2. Да се идентифицират проблемните области при приложението на ERP системи от гледна точка на управленското и на финансовото счетоводство,
3. Да се проведе емпирично проучване, отнасящо се до приложението на ERP системи сред български предприятия от нефинансовия сектор в контекста на управленското и финансовото счетоводство едновременно от гледна точка на ERP потребителите и ERP доставчиците.
4. На основата на извършените теоретични анализи и осъщественото емпирично изследване да се формулират насоки за подобряване на финансово-управленската счетоводна практика на етапа на приложение на ERP системи в българските предприятия.
5. Да се изследва текущото състояние на ERP обучението в счетоводното образование в българските висши училища като ключов фактор за успех при употребата на ERP системите и да се очертаят възможностите за развитие и усъвършенстване на това обучение.

В пълно съответствие с така формулираните основна цел на изследването и задачи за нейното постигане докторантът дефинира *изследователската теза* на дисертационния труд като доказване, че *„приложението на ERP системите има потенциала да разреши множество проблеми при практическото прилагане на управленското и финансовото счетоводство от методическо, организационно и*

*техническо естество*". Ясно и конкретно са посочени и авторите изследователски хипотези (общо 3).

Ясно е формулирана методиката на изследването, която е достатъчна за постигане на поставените задачи и дефинираната изследователска цел в дисертационния труд: утвърдени математически и статистически подходи, историческия и емпиричният метод, метода на логическия анализ, метода на логическия синтез и др., което позволява на докторанта да извърши емпиричното изследване в разработката и да аргументира тезата на изследването.

Във *въведението*, като изхожда от актуалността на избраната тема, обусловена от непрестанното увеличение на ERP системите в значителна част от предприятията в частния сектор у нас, докторантът дефинира целта и задачите на дисертационния труд, обекта и предмета на изследването, а също и тезата на изследването, методиката на изследването и ограниченията, които си поставя.

В *глава първа* от дисертацията, озаглавена „*Теоретични основи на ERP системите*“, дисертантът логично и задълбочено представя теоретичните основи на ERP системите, като са систематизирани и доразвити съществуващи теоретични постановки в специализираната научна литература. В резултат на задълбочен и критичен анализ на разбиранията на чуждестранни и български автори за същността на ERP системите, а също и на базата на приложението на тези системи в България, авторът изразява мнението, че „*ERP система може да се нарече всяка система, която предоставя множество гъвкави функционалности за интегрирано планиране, отчитане, проследяване на изпълнението, контрол и анализ на процесите по придобиване и употреба на ресурсите на предприятието, без значение от техния вид: финансов, материален, нематериален или информационен, по отделни стандартни бизнес дейности и всякакви други специфични дейности в рамките на предприятието или структурата от предприятия*“. Анализът в тази част на дисертацията се фокусира с развитието на ERP системите и перспективите за тяхното развитие, като акцентът е поставен върху ERP системи в обучението във висшите училища и в частност в обучението на студенти от специалности по счетоводство. Прави силно впечатление проведеното от докторанта проучване на учебните програми по счетоводство в повече от 20 висши учебни заведения у нас по отношение на учебни дисциплини, запознаващи студентите с ERP система, на базата на което авторът прави обосновани изводи и предложения за подобряване качеството на обучението на студентите от счетоводните специалности у нас.

В *глава втора* на дисертацията „*Особености при приложението на ERP системи във финансовото и управленското счетоводство*“ докторантът представя и анализира различни автори становища и резултати от направени проучвания, свързани с развитието на ERP системи и съществуващи взаимовръзки между тях и управленското и финансовото счетоводство. Интерес представлява подходът на автора да изследва и обобщи проблемните области при приложението на ERP системи от гледна точка на управленското счетоводство и на финансовото счетоводство. Поставен е акцент и върху възможностите за измерване и оценка на ефектите от прилагането на ERP системите.

В *глава трета* „*Функциониране на управленското и финансовото счетоводство в средата на ERP системи*“ специално внимание е отделено на резултатите от проведено анкетно проучване на българския ERP пазар от гледна точка на ERP доставчиците и ERP потребителите. Важен акцент от извършения анализ на резултатите от проведеното изследване са представените 18 ключови извода, въз основа на които и авторът прави препоръки и обосновава насоки за обучението в българските университети и относно приложението на ERP системи в контекста на управленското счетоводство и на финансовото счетоводство. Очевидно докторантът е анализирал

много голям обем емпирична информация, изцяло свързана с изследваната проблемна област, доказваща правилността на дефинираната в увода изследователска теза и 3 изследователски хипотези, свързани с нея.

В *заключението* на дисертационната работа всъщност докторантът е представил ясно, логично и разбираемо основните резултати от изследването. Извел е нерешените проблеми, предлага препоръки и насоки.

Представеният *автореферат* в обем от 45 страници вярно, пълно и обективно отразява изследователските резултати на дисертационния труд. Като съдържание и качество напълно отговаря на общоприетите изисквания.

Приемам дефинираните 5 по-важни *приносни* момента на дисертационния труд, посочени в автореферата, че са на автора. Те са добре формулирани, определено присъстват в дисертацията, имат своята научна стойност и са полезни за теорията и практиката.

Нямам *критични бележки* към представения за становище дисертационен труд.

Бих помолил докторанта да вземе отношение относно реализацията на т.6 от дадените ключови препоръки и насоки (с. 223 от дисертацията): „Усилено съвместно сътрудничество между представители на ERP доставчиците и академичните среди...”, вследствие на което „ще се повиши степента на съответствие между заложената методология на обработка на счетоводната информация в ERP системите и счетоводната теория”.

### **Заключение**

Представеният дисертационен труд и свързаните с него автореферат, публикувани 2 научни статии, 1 научен доклад и 1 студия показват, че докторант **Илиян Димитров** познава много добре специализираната научна и нормативна литература, свързана с темата, има експертни познания в изследваната област, притежава способността за самостоятелни научни изследвания. Дисертацията е самостоятелно научно изследване и има качества на завършен изследователски труд.

Като имам предвид гореизложеното, актуалността и значимостта на изследваните проблемни области, свързани с управленското и с финансовото счетоводство при приложението на ERP системи както в ERP обучението на студенти от счетоводни специалности във висшите училища у нас, така и в ERP системи в качеството им на инструмент за управление на предприятието, в т.ч. на управленското и на финансовото счетоводство, направените обобщения и изводи, обосноващите препоръки и очертани насоки за бъдещи изследвания по темата давам **положителна оценка** на дисертационния труд и предлагам на членовете на уважаемото Научно жури да присъди на **Илиян Димитров Димитров** образователната и научна степен „Доктор” в професионално направление 3.8. *Икономика*, научна специалност „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”.

Аз с пълна убеденост ще гласувам за това!

Бургас  
29.10.2020 год.

С уважение: ... *(М.)*  
(Проф. д-р Васил Янков)



**ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА**

Вх. № РД20-1193/09.11.2020г.

Приложение 3

**Становище**

от доц. д-р Анита Атанасова

по представения дисертационен труд с автор докторант Илиян Димитров Димитров, на тема: „Проблеми на управленското и финансово счетоводство при приложението на ERP системи” по професионално направление 3.8. – Икономика, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност” за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

по обявена процедура от Икономически университет – Варна

със заповед РД 06-2776 от 15.10.2020

### **1. Обща информация**

Настоящото становище е изготвено от доц. д-р Анита Атанасова Йотова (с ползвано име в професионалния живот Анита Атанасова), член на катедра „Счетоводна отчетност“ към Икономически университет- Варна.

Основание за написване на настоящото становище е:

- Заповед на Ректора за назначаване на научно жури РД 06-2776 от 15.10.2020 и
- Решение на научното жури от неprisъствено заседание проведено на 16.10.2020.

Автор на дисертационния труд е Илиян Димитров Димитров, докторант към катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ- Варна по професионално направление 3.8.– Икономика, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност”. Илиян Димитров е бил зачислен като докторант към катедра „Счетоводна отчетност“ при ИУ- Варна в периода 2016-2019г., след което е отчислен с право на защита.

Тема на дисертационния труд е „Проблеми на управленското и финансово счетоводство при приложението на ERP системи”.



**2. Общо представяне на дисертационния труд (съгласно изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България)**

Дисертационният труд е в обем 275 страници. Съдържа заглавна страница, благодарности, съдържание, въведение, изложение в три глави, заключение, използвана литература и приложения. Като съпътстващи документи са приложени декларация за оригиналност на дисертацията и автореферат, в който на кратко е представено изследването и достигнатите резултати.

Съдържанието е с подходящи формулировки на глави, точки, подточки, насочващи към основните моменти в разработката.

Въведението съдържа кратка обосновка актуалността на избраната тема, ясно формулирани обект и предмет на изследването, цел на дисертацията, задачи, ползвани методи, теза, три хипотези и ограничения на изследването.

Първа глава е теоретична и е посветена на изясняване теоретичните основи на ERP системите: разбирането за тях, еволюцията им, нивата на обучение във връзка с ERP, приложението им в национален и световен план.

Глава втора е насочена към теоретичното изследване особеностите на приложението на ERP системи във финансовото и управленско счетоводство. Спецификата на тези три системи в тяхното взаимодействие, определя комплексния характер на възникващите въпроси за решаване.

Трета глава е изцяло емпирична. Разработката има два съвсем различни вида емпирично изследване. Първото е с акцент ERP обучението в счетоводното образование в българските университети. Второто емпирично изследване е насочено към проучване на мнението на ERP доставчиците и потребителите относно различни аспекти на финансово счетоводните и управленско счетоводните проблеми при приложението на ERP системите.

Списъкът на използваните литературни източници съдържа общо 317 заглавия на български и чужди езици (основно на английски). Ползвани са както стандартни публикации, така и интернет източници; както научни статии, студии, монографии,



учебници, така и публикации от периодичния печат, нормативни източници, информация от учебните програми от различни университети. Източниците са ползвани по същество, коректно цитирани и представени в списъка с библиография.

Приложенията са 11 на брой. Те демонстрират основно двете проведени емпирични изследвания. Включват както първична информация (анкети, изследвани университети и предприятия), така и резултатите от обработената информация от изследванията представена визуално и структурно по удобен за възприемане начин.

**3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд** (съответствие на изискванията по чл. 34, ал. 2 и ал. 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна) и мнение относно коректността на автореферата на дисертацията

Дисертацията е изградена по подходящ начин, отговаря на всички законови и вътрешни за университета изисквания, в това число изискванията на чл. 34, ал. 2 и 3 от Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в Икономически университет – Варна.

Дисертацията проследява последователно заложената логическа линия в увода и я развива многостранно в теоретичната и емпирична част. Тя е изградена по подходящ начин стилово, графично и по съдържание. Разработката съдържа научноприложни резултати, които представляват оригинален принос. Дисертационният труд показва, че кандидатът притежава задълбочени теоретични знания в изследваната област и способност за самостоятелни научни изследвания. В дисертацията присъстват предложения за научноприложни решения на реален значим практически проблем, формулиран още в заглавието.

Представеният автореферат на дисертацията обобщава по подходящ начин съдържанието на дисертацията и основните научни приноси. Считаю, че авторефератът е коректно съставен и дава адекватна представа за дисертацията.

Основните резултати от направеното изследване по темата на дисертационния труд са представени в един доклад, две самостоятелни статии (едната на английски



език) и една студия. Всички публикации, с изключение на доклада, са в индексирани списания.

#### **4. Идентифициране и оценяване на научните и научно– приложните приноси в дисертационния труд**

Научно- приложните приноси в дисертационния труд са формулирани от дисертанта по подходящ начин в Заключението и още по концентрирано в автореферата. Основните приноси са:

-Извършено е сериозно проучване на същността и развитието на ERP системите. То е послужило като база за синтезиране от автора на дефиниция за ERP системи, приложима за целите на дисертацията и за всякакви други научно базирани цели

-Извършен е исторически преглед при еволюцията на ERP системите от възникването им до наши дни, като е представено и авторово предвиждане за бъдещото им развитие.

-Еволюцията на ERP системите е сравнена паралелно времево и по същност с развитието на финансовото и управленско счетоводство по различни етапи. Установени са сходствата едновременно между ERP системите, финансовото и управленското счетоводство в няколко направления. Обосновано е твърдението, че ERP системите притежават широки възможности, с чиято помощ могат да се съчетаят предимствата на управленското и финансовото счетоводство в модерния свят.

-Предложени са насоки за измерването и оценката от приложение на ERP системите от гледна точка ефектите при финансовото и управленско счетоводство.

- Проучени са учебните планове на счетоводните специалности на всички български университети (13 бр.), които предлагат бакалавърски и магистърски програми по счетоводство. Формулирани са предложения за развитие и усъвършенстване на обучението по ERP системи. На база петстепенен модел на зрялост на ERP образованието е извършено позициониране на зрелостта на учебните програми на счетоводните специалности в българските университети.



- Проведено е емпирично проучване, отнасящо се до проблемите при приложението на ERP системи в контекста на управленското и финансовото счетоводство. Изследвани са множество български предприятия от нефинансовия сектор с разнородни бизнес дейности в качеството им на доставчици или потребители на ERP системи. Изводите от това изследване имат пряк принос за развитие и усъвършенстване ползването на ERP системи по отношение финансовото и управленското счетоводство.

### **5. Критични бележки и препоръки**

В качеството си на научен ръководител на Илиан Димитров, съм имала възможност текущо да споделям своите бележки и препоръки с него. Вместо тях бих желала да пожелаем на дисертанта да продължи научната си и публикационна дейност, паралелно с практическо приложение на знанията по темата.

### **6. Въпроси към дисертанта**

6.1.Кои са най-наболелите въпроси по темата на дисертационния труд и как считате че трябва да се подходи за разрешаването им в бъдеще?

6.2.Кои са възможните инструменти за увеличаване на заинтересоваността по темата както от страна на бизнеса, така и от страна на академичната общност?

### **7. Заключение**

Изявявам положителното си отношение към представения дисертационен труд на тема „Проблеми на управленското и финансово счетоводство при приложението на ERP системи” и предлагам да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор“ на Илиан Димитров Димитров.

8 ноември 2020

гр. Варна

доц. д-р Анита Атанасова:



## С т а н о в и щ е

от член на научно жури, за придобиване на образователна и научна степен

„доктор“ по обявена процедура от Икономически университет – Варна

ИКОНОМИЧЕСКИ УНИВЕРСИТЕТ ВАРНА

Вх. № РА20-1185/05.11.2020г.

### 1. Обща информация

**Изготвил становището:** доц. д-р Венцислав Димчев Вечев, Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов, научна специалност: „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност“

**Основание за написване на становището:** участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед № РД 06-2776 от 15. 10. 2020 г. на Ректора на ИУ-Варна.

**Автор на дисертационния труд:** Илиян Димитров Димитров

**Тема на дисертационния труд:** Проблеми на финансовото и управленското счетоводство при приложението на ERP системи

### 2. Общо представяне на дисертационния труд

Дисертационният труд на тема „Проблеми на финансовото и управленското счетоводство при приложението на ERP системи“ се състои от 275 страници, в т.ч.: благодарности, въведение, три глави, заключение, използвана литература и 10 бр. приложения.

В изложението са представени 8 броя таблици и 38 броя фигури. Списъкът с използваната литература съдържа общо 317 източника, в т.ч. източници на български и чужди езици, нормативни актове, интернет източници и уеб линкове на учебните програми от учебните планове за учебната 2017/2018 година на българските висши училища, в които се предлага обучение по счетоводни специалности.

### 3. Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Защитаваният дисертационен труд е посветен на актуален за счетоводната теория и практика проблем, а именно все по-широкото въвеждане на Enterprise



Resource Planning (ERP) системи, които имат потенциала за разрешаване на редица проблеми при практическото прилагане на финансовото и управленското счетоводство.

Съдържанието му съответства на формулираната докторска теза и изследователски хипотези, както и на поставените цел и изследователски задачи. Значителният брой на използваните литературни източници е показателен за сериозното и отговорното отношение на докторанта към изследваната тема. Използването на литературните източници е коректно, при спазване на правилата за научна етика.

#### **4. Идентифициране и оценяване на научните и научно – приложните приноси в дисертационния труд**

Формулираните приноси отразяват действителните резултати, постигнати в процеса на научното изследване. Първият, вторият и петият принос, могат да се класифицират, като приноси с научно-теоретичен характер, третият и четвъртият принос – като приноси с научно-приложен характер, а шестият – като принос с практико-приложен характер.

#### **5. Критични бележки и препоръки**

Препоръката ми към докторанта е в бъдеще да разшири и задълбочи изследователската си работа, посветена на различни проблеми на счетоводната теория и практика.

#### **6. Въпроси към дисертанта**

Кои са основните според автора недостатъци на ERP системите, използвани от предприятията в България?

#### **7. Заключение**

Представеният за защита дисертационен труд притежава необходимите качества на самостоятелно научно изследване. В него се съдържат приноси с научно-теоретичен, научно-приложен и с практико-приложен характер, което потвърждава, че сполучливо са решени задачите на изследването и е реализирана изследователската теза.



**Това ми дава основание да дам своето положително становище „ЗА“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“, на Илиян Димитров Димитров, за разработения от него дисертационен труд на тема „Проблеми на финансовото и управленското счетоводство при приложението на ERP системи“**

02. 11. 2020 г.

гр. Свищов

Подпис

(M.)  
.....  
(доц./д-р Венцислав Вечев)